ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

11. prosince 2007 *

Ve věci C-438/05,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 234 ES, podaná rozhodnutím Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (Spojené království) ze dne 23. listopadu 2005, došlým Soudnímu dvoru dne 6. prosince 2005, v řízení

International Transport Workers' Federation,

Finnish Seamen's Union

proti

Viking Line ABP,

OÜ Viking Line Eesti,

* Jednací jazyk: angličtina.

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení V. Skouris, předseda, P. Jann, A. Rosas, K. Lenaerts, U. Lõhmus a L. Bay Larsen, předsedové senátů, R. Schintgen (zpravodaj), R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann, J. Makarczyk, P. Kūris, E. Levits a A. Ó Caoimh, soudci,

generální advokát: M. Poiares Maduro,
vedoucí soudní kanceláře: L. Hewlett, vrchní rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 10. ledna 2007,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za International Transport Workers' Federation M. Brealeym, QC, ve spolupráci s M. Demetriou, barrister, pověřenými D. Fitzpatrick, solicitor,

— za Finnish Seamen's Union M. Brealeym, QC, ve spolupráci s M. Demetriou, barrister, pověřenými J. Tattenem, solicitor,

— za Viking Line ABP a OÜ Viking Line Eesti M. Hoskinsem, barrister, pověřeným I. Rossem a J. Blackerem, solicitors,

— za vládu Spojeného království E. O'Neill, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s D. Andersonem, QC, jakož i J. Swiftem a S. Lee, barristers,

— za belgickou vládu A. Hubert, jako zmocněnkyní,

— za českou vládu T. Bočkem, jako zmocněncem,

— za dánskou vládu J. Moldem, jako zmocněncem,

— za německou vládu M. Lummou a C. Schulze-Bahr, jako zmocněnci,

— za estonskou vládu L. Uibem, jako zmocněncem,

— za francouzskou vládu G. de Berguesem a O. Christmann, jako zmocněnci,

— za Irsko D. O'Haganem, jako zmocněncem, ve spolupráci s E. Fitzsimonsem a B. O'Moorem, SC, jakož i N. Traversem, BL,

— za italskou vládu I. M. Braguglíou, jako zmocněncem, ve spolupráci s G. Albenziem, avvocato dello Stato,

— za lotyšskou vládu E. Balode-Buraka a K. Bārdiņa, jako zmocněnkyněmi,

— za rakouskou vládu C. Pesendorfer a G. Hessem, jako zmocněnci,

— za polskou vládu J. Pietrasem a M. Korolecem, jako zmocněnci,

— za finskou vládu E. Bygglin a A. Guimaraes-Purokoski, jako zmocněnkyněmi,

— za švédskou vládu A. Krusem a A. Falk, jako zmocněnci,

— za norskou vládu K. Waage a K. Fløistad, jakož i F. Sejerstedem, jako zmocněnci,

— za Komisi Evropských společenství F. Benyonem, J. Enegrenem a K. Simonssonem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 23. května 2007,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu jednak článku 43 ES a jednak nařízení Rady (EHS) č. 4055/86 ze dne 22. prosince 1986 o uplatňování zásady volného pohybu služeb v námořní dopravě mezi členskými státy a mezi členskými státy a třetími zeměmi (Úř. věst. L 378, s. 1; Zvl. vyd. 06/01, s. 174).

2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi International Transport Workers' Federation (Mezinárodní federace pracovníků v dopravě, dále jen „ITF") a Finnish Seamen's Union (Suomen Merimies-Unioni ry, Svaz finských námořníků, dále jen „FSU"), na jedné straně, a Viking Line ABP (dále jen „Viking") a její dceřinou společností OÜ Viking Line Eesti (dále jen „Viking Eesti"), na straně druhé, ohledně kolektivní akce a hrozeb takovouto akcí, která je takové povahy, že mohla odradit Viking od změny finské vlajky jednoho z jejích plavidel a od registrace tohoto plavidla pod vlajkou jiného členského státu.

Právní rámec

Právní úprava Společenství

3 Článek 1 odst. 1 nařízení č. 4055/86 stanoví:

„Volný pohyb služeb v námořní dopravě mezi členskými státy a mezi členskými státy a třetími zeměmi se vztahuje na státní příslušníky členských států, kteří jsou usazeni v jiném členském státě, než je stát osoby, pro kterou je služba určena."

Vnitrostátní právní úprava

4 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že článek 13 finské ústavy, který uznává svobodu každého vytvářet profesní uskupení a svobodu organizovat se s cílem bránit jiné zájmy, byl vyložen tak, že odborům umožňuje zahájit kolektivní akce proti společnostem s cílem bránit zájmy pracovníků.

5 Právo na stávku však podléhá ve Finsku určitým omezením. Podle judikatury nejvyššího soudu tohoto členského státu nelze práva na stávku využít zejména v případě, že by stávka byla v rozporu s dobrými mravy nebo zakázána vnitrostátním právem či právem Společenství.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

6 Viking, společnost založená podle finského práva, je významným provozovatelem trajektové přepravy. Tato společnost provozuje sedm plavidel, mezi nimi i plavidlo s názvem Rosella, které zajišťuje pod finskou vlajkou námořní spojení mezi Tallinem (Estonsko) a Helsinkami (Finsko).

7 FSU je finským odborovým svazem námořníků, který čítá okolo 10 000 členů. Členové posádky Roselly jsou členy tohoto odborového svazu. FSU je členem ITF, která je mezinárodní federací odborových svazů dělníků zaměstnaných v odvětví dopravy se sídlem v Londýně (Spojené království). ITF sdružuje 600 odborových svazů ze 140 států.

8 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že jednou z hlavních politik prosazovaných ITF je kampaň proti výhodným vlajkám. Základními cíli této politiky jsou jednak založení skutečné vazby mezi vlajkou plavidla a státní příslušností vlastníka, a jednak ochrana a zlepšení pracovních podmínek posádek plavidel plavících se pod výhodnou vlajkou. ITF považuje plavidlo za registrované pod výhodnou vlajkou, když se skutečné vlastnictví a kontrola plavidla nachází v jiném členském státě než ve státě vlajky, pod kterou je zaregistrována. Podle této politiky ITF mají právo na uzavření kolektivních smluv týkajících se plavidla pouze odborové svazy založené v členském státě, kde se nachází skutečný vlastník tohoto plavidla. Tato kampaň proti výhodným vlajkám se projevuje bojkoty a akcemi založenými na solidaritě mezi pracovníky.

9 Dokud se Rosella plaví pod finskou vlajkou, má Viking podle finského práva a příslušné kolektivní smlouvy povinnost vyplácet posádce mzdy v takové výši, jaká přesně odpovídá mzdové hladině ve Finsku. Mzdy přiznané estonským posádkám jsou však nižší než mzdy posádek finských. Provoz Roselly byl ztrátový v důsledku přímé konkurence estonských plavidel zajišťujících totéž spojení s nižšími mzdovými náklady. V průběhu října 2003 dala Viking před převodem uvedeného plavidla přednost plánu na změnu jeho vlajky tím, že je zaregistruje v Estonsku nebo Norsku, aby pak mohla uzavřít novou kolektivní smlouvu s odbory z těchto států.

10 Viking v souladu s finským právem uvědomila o svém plánu FSU a posádku Roselly. V průběhu schůzek mezi stranami vyjádřil FSU jasně svůj nesouhlas s takovýmto plánem.

11 Dne 4. listopadu 2003 FSU zaslal ITF elektronickou zprávu, kterou informoval o plánu na změnu vlajky Roselly. V této zprávě se mimo jiné uvádělo, že „skutečný

vlastník Roselly se i nadále nachází ve Finsku, a že FSU si tedy i nadále zachovává právo vyjednávat s Viking". FSU požádal ITF, aby tuto informaci předala všem členským odborovým svazům a aby je vyzvala k tomu, aby s Viking nevyjednávaly.

12 Dne 6. listopadu 2003 ITF zaslala svým členům oběžník (dále jen „oběžník ITF"), kterým jim uložila zdržet se vyjednávání s Viking nebo Viking Eesti, přičemž se od členských odborových svazů očekávalo, že se tímto doporučením budou řídit na základě zásady solidarity mezi odbory a také z důvodu rizika, že by jim v případě jednání v rozporu s tímto oběžníkem byly uloženy sankce.

13 Příslušná dohoda o počtu zaměstnanců na Roselle vypršela dne 17. listopadu 2003, takže FSU již od tohoto data nebyl vázán povinností dodržovat sociální mír, kterou stanoví finské právo. Proto oznámila stávku, přičemž požadovala, aby Viking zvýšila počet zaměstnanců na palubě Roselly o osm osob a aby se vzdala svých plánů na změnu vlajky.

14 Viking souhlasila s doplněním posádky o osm členů, avšak odmítla se vzdát uvedeného plánu.

15 Vzhledem k tomu, že FSU nehodlal přistoupit na obnovu dohody o počtu zaměstnanců, uvedl v dopise ze dne 18. listopadu 2003, že na obnovu dohody přistoupí pouze tehdy, budou-li splněny dvě podmínky, a to jednak podmínka, že se Viking nehledě na případnou změnu vlajky Roselly zaváže, že bude i nadále dodržovat finské právo, příslušnou kolektivní smlouvu, obecnou dohodu i dohodu o počtu zaměstnanců na palubě uvedeného plavidla, a jednak podmínka, že případná změna vlajky nepovede k propuštění zaměstnanců pracujících na palubě některého z plavidel plavících se pod finskou vlajkou vlastněných touto společností ani ke

změnám podmínek zaměstnávání, ke kterým zaměstnanci nedali souhlas. V tiskových prohlášeních FSU odůvodnil svůj postoj nutností chránit finská pracovní místa.

16 Dne 17. listopadu 2003 se Viking obrátila na soud pro pracovní záležitosti (Finsko) s návrhem, aby určil, že strany jsou i přes odmítavé stanovisko FSU nadále vázány dohodou o počtu zaměstnanců. FSU vycházel ze své teze, že platnost uvedené dohody skončila, a ohlásil svůj záměr zahájit dne 2. prosince 2003 stávku týkající se Roselly. Opíral se přitom o finský zákon o mediaci v sociálních konfliktech.

17 Dne 24. listopadu 2003 se Viking dozvěděla o existenci oběžníku ITF. Následujícího dne podala žalobu u soudu prvního stupně v Helsinkách (Finsko), kterou se domáhala zákazu stávky oznámené FSU. Soud pro pracovní záležitosti nařídil jednání za účelem zjištění skutkového stavu na 2. prosince 2003.

18 Podle předkládajícího soudu si byl FSU plně vědom toho, že jeho hlavní požadavek spočívající v tom, aby v případě změny vlajky byla posádka i nadále zaměstnávána za podmínek stanovených finským právem a příslušnou kolektivní smlouvou, činí změnu vlajky bezpředmětnou, protože hlavním cílem této změny bylo umožnit Viking snížení mzdových nákladů. Mimoto registrace Roselly pod estonskou vlajkou by měla za následek to, že by Viking, alespoň co se týče Roselly, již nemohla čerpat státní podpory, které finská vláda poskytovala plavidlům plavícím se pod finskou vlajkou.

19 V průběhu smírčího řízení se Viking zavázala nejprve k tomu, že změna vlajky nepovede k propouštění. Vzhledem k tomu, že FSU i přesto odmítl upustit od stávky, Viking dne 2. prosince 2003 ukončila spor tím, že přijala požadavky tohoto

odborového svazu a vzala svoji žalobu zpět. Dále se zavázala k tomu, že nezahájí řízení o změně vlajky do 28. února 2005.

20 Dne 1. května 2004 se Estonská republika stala členským státem Evropské unie.

21 Vzhledem k tomu, že provozování Roselly bylo i nadále ztrátové, vrátila se Viking ke svému záměru zaregistrovat toto plavidlo pod estonskou vlajkou. Vzhledem k tomu, že oběžník ITF nepozbyl platnosti, neboť jej ITF nikdy neodvolala, zůstala její žádost adresovaná členským odborovým svazům týkající se Roselly i nadále aktuální.

22 Dne 18. srpna 2004 podala Viking u High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court) (Spojené království) žalobu, kterou se domáhala, aby tento soud určil, že akce ITF a FSU je v rozporu s článkem 43 ES, uložil ITF povinnost odvolat oběžník a nařídil FSU, aby se zdržel poškozování práv, které Viking plynou z práva Společenství.

23 Rozsudkem ze dne 16. června 2005 uvedený soud žalobě podané Viking vyhověl s odůvodněním, že kolektivní akce a hrozby kolektivní akcí ze strany ITF a FSU omezují v rozporu s článkem 43 ES svobodu usazování a zakládají protiprávní omezení volného pohybu pracovníků a volného pohybu služeb ve smyslu článků 39 ES a 49 ES.

24 Dne 30. června 2005 se ITF a FSU proti tomuto rozsudku odvolaly k předkládajícímu soudu. Na podporu svého odvolání zejména uvedly, že právo odborů na kolektivní akci vedenou za účelem ochrany pracovních míst je základním právem uznaným v hlavě XI Smlouvy o ES, konkrétně v článku 136 ES, jehož první pododstavec stanoví, že „Společenství a členské státy, vědomy si základních sociálních práv, jak jsou stanovena v Evropské sociální chartě podepsané v Turíně dne 18. října 1961 a v Chartě Společenství základních sociálních práv pracovníků z roku 1989, mají za cíl podporu zaměstnanosti, zlepšování životních a pracovních podmínek tak, aby bylo možno tyto podmínky vyrovnat a přitom udržet jejich zvýšenou úroveň, přiměřenou sociální ochranu, sociální dialog, rozvoj lidských zdrojů za účelem trvale vysoké zaměstnanosti a boj proti vyloučením".

25 Zmínka o Evropské sociální chartě a Chartě Společenství základních sociálních práv pracovníků obsažená v uvedeném ustanovení totiž podle nich znamená odkaz na právo na stávku uznané těmito právními nástroji. Odbory tedy podle ITF a FSU mají právo vést kolektivní akci proti zaměstnavateli usazenému v určitém členském státě s cílem odradit jej od přemístění části nebo celého podniku do jiného členského státu.

26 Vyvstává tedy otázka, zda Smlouva zakazuje odborovou akci v případě, že jejím cílem je zabránit zaměstnavateli ve výkonu svobody usazování z hospodářských důvodů. Analogicky podle judikatury Soudního dvora k hlavě VI Smlouvy (rozsudky ze dne 21. září 1999, Albany, C-67/96, Recueil, s. I-5751; ze dne 12. září 2000, Pavlov a další, C-180/98 až C-184/98, Recueil, s. I-6451, a ze dne 21. září 2000, van der Woude, C-222/98, Recueil, s. I-7111) se přitom hlava III uvedené Smlouvy a články upravující volný pohyb osob a služeb údajně nepoužijí na „pravé odborové činnosti".

27 Vzhledem k tomu, že řešení sporu, který byl Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) předložen, závisí na výkladu práva Společenství, rozhodl se uvedený soud za těchto podmínek přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„Rozsah působnosti ustanovení o volném pohybu

1) Vede-li odborový svaz nebo sdružení odborových svazů kolektivní akci proti soukromému podniku s cílem přimět jej k uzavření kolektivní smlouvy s odborovým svazem z určitého členského státu, v důsledku čehož se změna vlajky plavidla na vlajku jiného členského státu stane pro tento podnik bezpředmětnou, stojí tato akce mimo působnost článku 43 ES nebo nařízení [...] č. 4055/86 na základě sociální politiky Společenství, včetně *inter alia* hlavy XI Smlouvy o ES, a obzvláště na základě analogie s úvahami, které Soudní dvůr uplatnil v rozsudku [...] Albany ([výše uvedený rozsudek], body 52 až 64)?

Přímý horizontální účinek

2) Má článek 43 ES nebo nařízení č. 4055/86 přímý horizontální účinek v tom smyslu, že přiznává soukromému podniku práva, kterých je možno se dovolávat vůči jednotlivci a konkrétně vůči odborovému svazu nebo sdružení odborových svazů, pokud jde o kolektivní akci tohoto odborového svazu nebo sdružení odborových svazů?

Existence omezení volného pohybu

3) Vede-li odborový svaz nebo sdružení odborových svazů kolektivní akci proti soukromému podniku s cílem přimět jej k uzavření kolektivní smlouvy s odborovým svazem z určitého členského státu, v důsledku čehož se změna vlajky plavidla na vlajku jiného členského státu stane pro tento podnik bezpředmětnou, představuje tato akce omezení ve smyslu článku 43 ES nebo nařízení č. 4055/86?

4) Je politika sdružení odborových svazů, která stanoví, že plavidlo má být zaregistrováno pod vlajkou země, kde se nachází skutečné vlastnictví a kontrola plavidla, takže odborové svazy v zemi skutečného vlastnictví plavidla mají právo uzavřít kolektivní smlouvu ve vztahu k tomuto plavidlu, přímo diskriminačním, nepřímo diskriminačním nebo nediskriminačním omezením podle článku 43 ES nebo nařízení č. 4055/86?

5) Je při určování toho, zda je kolektivní akce odborového svazu nebo sdružení odborových svazů přímo diskriminačním, nepřímo diskriminačním nebo nediskriminačním omezením podle článku 43 ES nebo nařízení č. 4055/86, rozhodný subjektivní úmysl odborového svazu, který akci vede, nebo musí vnitrostátní soud rozhodnout o této otázce pouze s přihlédnutím k objektivním účinkům takové akce?

Usazování/služby

6) Pokud je mateřská společnost usazená v členském státě A a plánuje své usazení v členském státě B tak, že do tohoto členského státu převede vlajku plavidla, které má být provozováno stoprocentně vlastněnou dceřinou společností existující v členském státě B a podléhající vedení a kontrole ze strany mateřské společnosti:

   a) může hrozba kolektivní akcí nebo kolektivní akce vedená odborovým svazem nebo sdružením odborových svazů, které se pokouší o to, aby se výše popsaný úkon stal bezpředmětným výkonem práva usazování, které mateřské společnosti plyne z článku 43 ES, zakládat omezení tohoto práva a

   b) je tato dceřiná společnost po změně vlajky plavidla oprávněna se při svém poskytování služeb z členského státu B do členské státu A opírat o nařízení č. 4055/86?

Odůvodnění

Přímá diskriminace

7) Jestliže je kolektivní akce odborového svazu nebo sdružení odborových svazů přímo diskriminačním omezením podle článku 43 ES nebo nařízení č. 4055/86, může být tato akce v zásadě odůvodněna na základě výjimky veřejného pořádku stanovené v článku 46 ES:

a) na základě toho, že vedení kolektivní akce (což zahrnuje stávku) je základním právem chráněným právem Společenství nebo

b) z důvodu ochrany pracovníků?

Politika [ITF]: objektivní odůvodnění

8) Dodržuje prosazování politiky sdružení odborových svazů, která stanoví, že plavidla se mají plavit pod vlajkou země, ve které se nachází skutečné vlastnictví a kontrola tohoto plavidla, takže odborové svazy v zemi skutečného vlastnictví mají právo uzavřít kolektivní smlouvu ve vztahu k tomuto plavidlu, spravedlivou rovnováhu mezi základním sociálním právem na kolektivní akci a svobodou usazování a poskytování služeb a je prosazování této politiky objektivně odůvodněné, vhodné, přiměřené a v souladu se zásadou vzájemného uznávání?

Akce FSU: objektivní odůvodnění

9) Pokud:

— mateřská společnost usazená v členském státě A vlastní plavidlo plavící se pod vlajkou členského státu A a poskytuje služby trajektové přepravy mezi členským státem A a členským státem B za použití tohoto plavidla;

— tato mateřská společnost si přeje zaměnit vlajku plavidla za vlajku členského státu B, aby mohla uplatnit podmínky zaměstnávání, které jsou méně výhodné než podmínky platné v členském státě A;

— mateřská společnost v členském státě A zcela vlastní dceřinou společnost usazenou v členském státě B a tato dceřiná společnost podléhá jejímu vedení a kontrole;

— je zamýšleno, že tato dceřiná společnost bude provozovat plavidlo, jakmile bude převedeno pod vlajku členského státu B, s posádkou najatou v členském státě B, na kterou se vztahuje kolektivní smlouva sjednaná s odborovou organizací v členském státě B, která je členem ITF;

— plavidlo zůstane skutečně vlastněno mateřskou společností a bude bez posádky pronajímáno dceřiné společnosti;

— plavidlo bude nadále denně poskytovat služby trajektové přepravy mezi členským státem A a členským státem B;

— odborový svaz usazený v členském státě A vede kolektivní akci s cílem přimět mateřskou nebo dceřinou společnost k uzavření kolektivní smlouvy, na základě které se na posádku plavidla použijí i po změně vlajky podmínky přijatelné pro odborový svaz z členského státu A, což má za účinek, že se pro mateřskou společnost stane změna vlajky plavidla na vlajku členského státu B bezpředmětnou,

nastoluje toto stávkové hnutí spravedlivou rovnováhu mezi základním sociálním právem na kolektivní akci a svobodou usazování a poskytování služeb a je objektivně odůvodněné, vhodné, přiměřené, a v souladu se zásadou vzájemného uznávání?

10) Byla by odpověď na devátou otázku rozdílná, kdyby mateřská společnost poskytla soudu za sebe a všechny společnosti v rámci téže skupiny příslib, že neukončí z důvodu změny vlajky zaměstnání žádné osoby jimi zaměstnávané (přičemž tento slib nevyžaduje obnovení krátkodobých pracovních smluv a nebrání změně pracovního zařazení kteréhokoliv zaměstnance za obdobných podmínek)?"

K předběžným otázkám

Úvodní poznámky

28 Je třeba připomenout, že v souladu s ustálenou judikaturou v rámci spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy zavedené článkem 234 ES je věcí pouze vnitrostátního soudu, kterému byl spor předložen a jenž musí nést odpovědnost za soudní rozhodnutí, které bude vydáno, posoudit s ohledem na konkrétní okolnosti věci jak nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání jeho rozsudku, tak i relevanci otázek, které klade Soudnímu dvoru. Soudní dvůr měl nicméně za to, že nemůže rozhodnout o předběžné otázce položené vnitrostátním soudem, pokud je zejména zjevné, že vnitrostátním soudem žádaný výklad práva Společenství nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení nebo jestliže je Soudnímu dvoru předložen hypotetický problém (viz rozsudek ze dne 15. prosince 1995, Bosman, C-415/93, Recueil, s. I-4921, body 59 a 61, jakož i rozsudek ze dne 25. října 2005, Schulte, C-350/03, Sb. rozh. s. I-9215, bod 43).

29 V projednávané věci se žádost o rozhodnutí o předběžné otázce týká výkladu jednak ustanovení Smlouvy, jež upravují svobodu usazování, a jednak nařízení č. 4055/86 o uplatňování zásady volného pohybu služeb v námořní dopravě.

30 Je však nutno uvést, že vzhledem k tomu, že otázka týkající se volného pohybu služeb může vyvstat až následně po změně vlajky plavidla Rosella plánované společností Viking, a že tudíž k datu, k němuž byly předběžné otázky předloženy Soudnímu dvoru k takovéto změně dosud nedošlo, je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce v rozsahu, v němž se týká výkladu nařízení č. 4055/86, hypotetické povahy, a tudíž nepřípustná.

31 Za těchto podmínek je třeba na otázky položené předkládajícím soudem odpovědět pouze v rozsahu, v němž se týkají výkladu článku 43 ES.

K první otázce

32 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda článek 43 ES musí být vykládán tak, že je z jeho rozsahu působnosti vyloučena kolektivní akce vedená odborovým svazem či sdružením odborových svazů proti podniku s cílem přimět jej k uzavření kolektivní smlouvy, jejíž obsah může podnik odradit od využití svobody usazování.

33 K tomuto je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury články 39 ES, 43 ES a 49 ES neupravují pouze činnost veřejných orgánů, ale vztahují se rovněž na právní

úpravy jiné povahy, jejichž cílem je upravit kolektivním způsobem závislou činnost, samostatně výdělečnou činnost a poskytování služeb (viz rozsudek ze dne 12. prosince 1974, Walrave a Koch, 36/74, Recueil, s. 1405, bod 17; výše uvedený rozsudek ze dne 14. července 1976, Donà, 13/76, Recueil, s. 1333, bod 17; výše uvedený rozsudek Bosman, bod 82; rozsudky ze dne 11. dubna 2000, Deliège, C-51/96 a C-191/97, Recueil, s. I-2549, bod 47; ze dne 6. června 2000, Angonese, C-281/98, Recueil, s. I-4139, bod 31; a ze dne 19. února 2002, Wouters a další, C-309/99, Recueil, s. I-1577, bod 120).

34 Vzhledem k tomu, že pracovní podmínky jsou v různých členských státech upraveny jak zákonnými a podzákonnými ustanoveními, tak kolektivními smlouvami a jinými akty uzavřenými nebo přijatými osobami soukromého práva, mohla by být omezením zákazů upravených v těchto článcích na akty veřejných orgánů vytvořena nerovnost při uplatňování těchto článků (viz obdobně výše uvedené rozsudky Walrave a Koch, bod 19; Bosman, bod 84, a Angonese, bod 33).

35 V projednávaném případě je třeba zaprvé konstatovat, že organizování kolektivních akcí odborovými svazy zaměstnanců musí být chápáno tak, že je součástí právní autonomie, kterou tyto organizace, které nejsou veřejnoprávními útvary, disponují z titulu odborové svobody, kterou jim přiznává zejména vnitrostátní právo.

36 Zadruhé, jak uvádí FSU a ITF, takové kolektivní akce, jaké jsou předmětem původního řízení, které mohou být poslední možností odborových organizací, jak prosadit své požadavky, jejichž cílem je kolektivním způsobem vyřešit úpravu práce zaměstnanců společnosti Viking, musí být považovány za akce, které jsou nerozlučně spjaté s kolektivní smlouvou, o jejíž uzavření FSU usiluje.

37 Z toho vyplývá, že takové kolektivní akce, jako je akce, která je předmětem první otázky položené předkládajícím soudem, v zásadě spadají do rozsahu působnosti článku 43 ES.

38 Tento závěr není zpochybněn argumenty uváděnými FSU, ITF a některými členskými státy, které Soudnímu dvoru předložily svá vyjádření, na podporu opačné teze, než je teze uvedená v předchozím bodě.

39 Zaprvé, dánská vláda tvrdí, že sdružovací právo, právo na stávku a právo na výluku stojí mimo oblast základní svobody uvedené v článku 43 ES, neboť podle čl. 137 odst. 5 ES, ve znění Niceské smlouvy, není v působnosti Společenství tato práva upravovat.

40 K tomto postačuje připomenout, že i když platí, že v oblastech, které nejsou v působnosti Společenství, mají členské státy v zásadě i nadále možnost stanovit podmínky existence předmětných práv a podmínky, za jakých tato práva mohou být využívána, členské státy musejí při výkonu této pravomoci dodržovat právo Společenství (viz obdobně v oblasti sociálního zabezpečení rozsudek ze dne 28. dubna 1998, Decker, C-120/95, Recueil, s. I-1831, bod 22 a 23, rozsudek Kohll, C-158/96, Recueil, s. I-1931, body 18 a 19; v oblasti přímých daní, rozsudky ze dne 4. března 2004, Komise v. Francie, C-334/02, Recueil, s. I-2229, bod 21, a ze dne 13. prosince 2005, Marks & Spencer, C-446/03, Sb. rozh. s. I-10837, bod 29).

41 Proto okolnost, že se článek 137 ES nevztahuje na právo na stávku ani na právo na výluku nemůže vyloučit použití článku 43 ES na takovou kolektivní akci, jaká je předmětem původního řízení.

42 Dále, podle vyjádření dánské a švédské vlády právo na kolektivní akci včetně práva na stávku je základním právem, které podle nich jako takové stojí mimo rozsah působnosti článku 43 ES.

43 V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že právo na kolektivní akci včetně práva na stávku uznávají jak různé mezinárodní nástroje, na nichž se členské státy podílely nebo k nimž přistoupily, jako jsou Evropská sociální charta podepsaná v Turíně dne 18. října 1961, která je ostatně výslovně uvedena v článku 136 ES, a Úmluva č. 87 o svobodě sdružování a ochraně práva odborově se organizovat přijatá dne 9. července 1948 Mezinárodní organizací práce, tak nástroje vytvořené uvedenými členskými státy na úrovni Společenství nebo v rámci Evropské unie, jako jsou Charta Společenství o základních sociálních právech pracovníků, přijatá na zasedání Evropské rady ve Štrasburku dne 9. prosince 1989, rovněž uvedená v článku 136 ES, a Listina základních práv Evropské unie, která byla vyhlášena v Nice dne 7. prosince 2000 (Úř. věst. C 364, s. 1).

44 I když právo na kolektivní akci včetně práva na stávku tedy musí být uznáno za základní právo, které je nedílnou součástí základních zásad práva Společenství, jejichž dodržování zajišťuje Soudní dvůr, nemění to nic na tom, že jeho výkon může podléhat určitým omezením. Jak potvrzuje článek 28 Listiny základních práv Evropské unie, uvedená práva jsou chráněna v souladu s právem Společenství a vnitrostátními předpisy a zvyklostmi. Mimoto z bodu 5 tohoto rozsudku vyplývá, že podle finského práva nelze práva na stávku využít zejména v případě, že by stávka byla v rozporu s dobrými mravy nebo zakázána vnitrostátním právem či právem Společenství.

45 K tomuto Soudní dvůr již judikoval, že ochrana základních práv představuje legitimní zájem, který v zásadě odůvodňuje omezení povinností uložených právem Společenství, byť by se jednalo o povinnosti uložené na základě základní svobody zaručené Smlouvou, jako je volný pohyb zboží (viz rozsudek ze dne 12. června 2003, Schmidberger, C-112/00, Recueil, s. I-5659, bod 74) nebo volný pohyb služeb (viz rozsudek ze dne 14. října 2004, Omega, C-36/02, Sb. rozh. s. I-9609, bod 35).

46 Ve výše uvedených rozsudcích Schmidberger a Omega však Soudní dvůr judikoval, že výkon předmětných základních práv, a sice svobody projevu a svobody shromažďovací, jakož i práva na ochranu lidské důstojnosti, nestojí mimo rozsah působnosti ustanovení Smlouvy, a měl za to, že tento výkon musí být v souladu s požadavky ohledně práv chráněných uvedenou Smlouvou a v souladu se zásadou proporcionality (viz v tomto smyslu výše uvedené rozsudky Schmidberger, bod 77, a Omega, bod 36).

47 Z výše uvedeného vyplývá, že povaha základního práva, která se pojí s právem na kolektivní akci, nemůže vyloučit z rozsahu působnosti článku 43 ES kolektivní akce, které jsou předmětem původního řízení.

48 Konečně, FSU a ITF tvrdí, že úvahy Soudního dvora ve výše uvedeném rozsudku Albany musí být obdobně použity na věc v původním řízení, neboť některá omezení svobody usazování a volného pohybu služeb jsou neoddělitelná od kolektivních akcí vedených v rámci kolektivního vyjednávání.

49 K tomu postačuje připomenout, že Soudní dvůr v bodě 59 výše uvedeného rozsudku Albany poté, co konstatoval, že kolektivním smlouvám uzavřeným mezi organizacemi zastupujícími zaměstnavatele a zaměstnance jsou vlastní některé omezující

dopady na hospodářskou soutěž, rozhodl, že cíle sociální politiky, které sledují takovéto smlouvy, by byly vážně ohroženy, kdyby se na sociální partnery při společném hledání opatření ke zlepšování podmínek zaměstnávání a pracovních podmínek vztahoval čl. 85 odst. 1 ES (nyní článek 81 odst. 1 ES).

50 Soudní dvůr z toho v bodě 60 výše uvedeného rozsudku Albany dovodil, že smlouvy uzavřené v rámci kolektivního vyjednávání mezi sociálními partnery za takovýmito účely musejí být považovány z důvodu jejich povahy a předmětu za smlouvy, na které se nevztahuje čl. 85 odst. 1 Smlouvy.

51 Je však třeba uvést, že tyto úvahy nelze použít na základní svobody uvedené v hlavě III Smlouvy.

52 Na rozdíl od toho, co tvrdí FSU a ITF, nelze totiž mít za to, že samotnému výkonu odborové svobody a práva na kolektivní akci je vlastní, že určitým způsobem zasahuje do uvedených základních svobod.

53 Mimoto je třeba zdůraznit, že okolnost, že určitá dohoda nebo činnost stojí mimo rozsah působnosti ustanovení Smlouvy týkajících se hospodářské soutěže nemá za následek, že je tato dohoda nebo činnost vyloučena z rozsahu působnosti ustanovení téže Smlouvy týkajících se volného pohybu osob nebo služeb, neboť jak ustanovení o hospodářské soutěži, tak ustanovení o volném pohybu služeb nebo osob se řídí vlastními podmínkami, za jakých se uplatní (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 18. července 2006, Meca-Medina a Majcen v. Komise, C-519/04 P, Sb. rozh. s. I-6991).

54 Konečně je třeba připomenout, že Soudní dvůr již judikoval, že ustanovení kolektivních smluv nestojí mimo rozsah působnosti ustanovení Smlouvy, jež upravují volný pohyb osob (rozsudek ze dne 15. ledna 1998, Schöning-Kougebetopoulou, C-15/96, Recueil, s. I-47; ze dne 24. září 1998, Komise v. Francie, C-35/97, Recueil, s. I-5325, a ze dne 16. září 2004, Merida, C-400/02, Sb. rozh. s. I-8471).

55 S ohledem na výše uvedené je třeba na první otázku odpovědět tak, že článek 43 ES musí být vykládán tak, že kolektivní akce vedená odborovými svazy či sdružením odborových svazů proti podniku s cílem přimět jej k uzavření kolektivní smlouvy, jejíž obsah může podnik odradit od využití svobody usazování, v zásadě nestojí mimo rozsah působnosti tohoto článku.

Ke druhé otázce

56 Podstatou této otázky předkládajícího soudu je, zda článek 43 ES může soukromému podniku přiznávat práva, kterých se může dovolávat vůči odborovému svazu nebo sdružení odborových svazů.

57 Za účelem odpovědi na tuto otázku je třeba připomenout, že z judikatury Soudního dvora vyplývá, že odstranění překážek volného pohybu osob a služeb mezi členskými státy by bylo ohroženo, kdyby zrušení překážek státního původu mohlo být neutralizováno překážkami vyplývajícími z výkonu právní autonomie sdružení a organizací, které nemají veřejnoprávní povahu (viz výše uvedené rozsudky Walrave a Koch, bod 18; Bosman, bod 83; Deliège, bod 47; Angonese, bod 32, a Wouters a další, bod 120).

58 Dále Soudní dvůr již judikoval jednak to, že skutečnost, že některá ustanovení Smlouvy jsou formálně určena členským státům nevylučuje, aby byla práva zároveň přiznána každému jednotlivci, který má zájem na dodržování takto vymezených povinností, a jednak to, že se zákaz porušit základní svobodu stanovenou kogentním ustanovením Smlouvy vztahuje zejména na všechny úmluvy, jejichž cílem je upravit kolektivním způsobem závislou činnost. (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 8. dubna 1976, Defrenne, 43/75, Recueil, s. 455, body 31 a 39).

59 Tyto závěry musí být přitom platné i pro článek 43 ES, který zakotvuje základní svobodu.

60 V projednávané věci je nutno konstatovat, že, jak vyplývá z bodů 35 a 36 tohoto rozsudku, cílem kolektivních akcí vedených FSU a ITF je uzavření smlouvy, která má kolektivním způsobem upravit práci zaměstnanců společnosti Viking, a že tyto dvě odborové organizace jsou organizacemi, které nejsou veřejnoprávními útvary a využívají právní autonomie, která je jim přiznána zejména vnitrostátním právem.

61 Z toho vyplývá, že článek 43 musí být vykládán tak, že za takových okolností, jako jsou okolnosti věci v původním řízení, je možné, aby se jej soukromý podnik přímo dovolával vůči odborovému svazu nebo sdružení odborových svazů.

62 Tento výklad je ostatně potvrzován judikaturou k ustanovením Smlouvy týkajícím se volného pohybu zboží, z níž vyplývá, že omezení mohou být nestátního původu a vyplývat z jednaní soukromých osob nebo jejich sdružení (viz obdobně rozsudek ze

dne 9. prosince 1997, Komise v. Francie, C-265/95, Recueil, s. I-6959, bod 30, a výše uvedený rozsudek Schmidberger, body 57 a 62).

63 Výklad uvedený v bodě 61 tohoto rozsudku není zpochybněn ani okolností, že omezení, od něhož se odvíjí spor, který byl předložen k rozhodnutí předkládajícímu soudu, pramení z výkonu práva přiznaného finským vnitrostátním právem, tj. v projednávané věci práva na kolektivní akci včetně práva na stávku.

64 Je třeba dodat, že v rozporu s tím, co tvrdí zejména ITF, z judikatury Soudního dvora vzpomínané v bodě 57 tohoto rozsudku nevyplývá, že se výše uvedený výklad omezuje na kvaziveřejnoprávní organizace či na sdružení vydávající předpisy a nadané kvazizákonodárnou pravomocí.

65 Tato judikatura totiž neobsahuje nic, co by umožňovalo důvodně tvrdit, že se omezuje na sdružení nebo organizace, které vydávají předpisy nebo jsou nadány kvazizákonodárnou pravomocí. Je třeba konstatovat, že odborové organizace zaměstnanců se tím, že vykonávají autonomní pravomoc, kterou jsou nadány na základě odborové svobody vyjednávat se zaměstnavateli nebo profesními organizacemi o pracovních a mzdových podmínkách pracovníků, účastní vzniku smluv, jejichž účelem je kolektivně upravit závislou činnost.

66 S ohledem na tyto úvahy je na druhou otázku třeba odpovědět tak, že článek 43 ES může přiznávat soukromému podniku práva, kterých se lze dovolávat vůči odborovému svazu nebo sdružení odborových svazů.

Ke třetí až desáté otázce

67 Podstatou těchto otázek položených předkládajícím soudem Soudnímu dvoru, které je třeba zkoumat společně, je, zda takové kolektivní akce, jaké jsou předmětem původního řízení, představují omezení ve smyslu článku 43 ES, a je-li tomu tak, do jaké míry mohou být takováto omezení odůvodněna.

K existenci omezení

68 Zaprvé je třeba připomenout, jak Soudní dvůr již opakovaně učinil, že svoboda usazování je jednou ze základních zásad Společenství a že ustanovení Smlouvy zaručující tuto svobodu mají po uplynutí přechodného období přímý účinek. Tato ustanovení zaručují právo usadit se v jiném členském státě nejen státním příslušníkům Společenství, ale i společnostem vymezeným v článku 48 ES (rozsudek ze dne 27. září 1988, Daily Mail and General Trust, 81/87, Recueil, s. 5483, bod 15).

69 Soudní dvůr ostatně dospěl k závěru, že účelem ustanovení Smlouvy týkajících se svobody usazování je sice zejména zajistit tuzemské zacházení v hostitelském členském státě, avšak tato ustanovení brání i tomu, aby členský stát původu bránil některému ze svých státních příslušníků nebo společnosti založené podle jeho právních předpisů a vyhovující definici článku 48 ES v usazení v jiném členském státě. Práva zaručená články 43 ES až 48 ES by byla zbavena své podstaty, kdyby členský stát původu mohl zakázat podnikům opustit jeho území, aby se usadily v jiném členském státě (viz výše uvedený rozsudek Daily Mail and General Trust, bod 16).

70 Zadruhé je třeba poukázat na to, že z judikatury Soudního dvora vyplývá, že pojem „usazení" ve smyslu uvedených článků Smlouvy v sobě zahrnuje skutečný výkon hospodářské činnosti prostřednictvím stálé provozovny v jiném členském státě na dobu neurčitou a že registrace plavidla nemůže být oddělena od výkonu práva svobodně se usazovat, jestliže je toto plavidlo nástrojem pro vykonávání hospodářské činnosti zahrnující stálou provozovnu v členském státě registrace (rozsudek ze dne 25. července 1991, Factortame a další, C-221/89, Recueil, s. I-3905, body 20 až 22).

71 Soudní dvůr na základě toho dospěl k závěru, že podmínky registrace plavidel nesmějí bránit svobodě usazování ve smyslu článků 43 ES až 48 ES (výše uvedený rozsudek Factortame a další, bod 23).

72 V projednávané věci je přitom zaprvé nepochybné, jak uvedl předkládají soud, že taková kolektivní akce, jakou zamýšlí FSU, má za následek, že se pro Viking stává možnost využít práva na svobodné usazování méně přitažlivou či dokonce zbytečnou, neboť takováto kolektivní akce brání této společnosti a její dceřiné společnosti Viking Eesti v tom, aby s nimi bylo v hostitelském členském státě zacházeno stejně jako s ostatními hospodářskými subjekty v něm usazenými.

73 Zadruhé, kolektivní akce vedená s cílem uskutečňovat politiku boje proti výhodným vlajkám prosazovanou ITF, jejímž účelem je především, jak vyplývá z vyjádření ITF, zabránit vlastníkům plavidel v registraci jejich plavidel v jiném státě, než je stát, jehož jsou skuteční vlastníci těchto plavidel státními příslušníky, musí být považována za kolektivní akci, která přinejmenším může společnost Viking omezit ve výkonu jejího práva svobodného usazování.

74 Z toho vyplývá že takové akce, jaké jsou předmětem původního řízení, jsou omezeními svobody usazování ve smyslu článku 43 ES.

K odůvodnění omezení

75 Z judikatury Soudního dvora vyplývá, že omezení svobody usazování lze připustit pouze tehdy, sleduje-li legitimní cíl slučitelný se Smlouvou a je-li odůvodněno naléhavými důvody obecného zájmu. V takovém případě je však navíc třeba, aby bylo způsobilé zaručit uskutečnění sledovaného cíle a nepřekračovalo meze toho, co je k jeho dosažení nezbytné (viz zejména rozsudky ze dne 30. listopadu 1995, Gebhard, C-55/94, Recueil, s. I-4165, bod 37, a výše uvedený rozsudek Bosman, bod 104).

76 ITF podporovaná zejména německou vládou, Irskem a finskou vládou tvrdí, že omezení, která jsou předmětem původního řízení, jsou odůvodněná, neboť jsou nezbytná pro zaručení ochrany základního práva uznaného právem Společenství a mají za cíl ochranu práv pracovníků, která je naléhavým důvodem obecného zájmu.

77 K tomuto je třeba poznamenat, že právo na kolektivní akci, jejímž cílem je ochrana pracovníků, je legitimním zájmem, který v zásadě může odůvodnit omezení jedné ze Smlouvou zaručených základních svobod (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Schmidberger, bod 74), a že ochrana pracovníků patří mezi naléhavé

důvody obecného zájmu, které byly již Soudním dvorem uznány (viz zejména rozsudky ze dne 23 listopadu 1999, Arblade a další, C-369/96 a C-376/96, Recueil, s. I-8453, bod 36; ze dne 15. března 2001, Mazzoleni a ISA, C-165/98, Recueil, s. I-2189, bod 27, a ze dne 25. října 2001, Finalarte a další, C-49/98, C-50/98, C-52/98 až C-54/98 a C-68/98 až C-71/98, Recueil, s. I-7831, bod 33).

78 Je třeba dodat, že podle čl. 3 odst. 1 písm. c) a j) ES činnost Společenství zahrnuje nejen „vnitřní trh, který se vyznačuje odstraněním překážek volného pohybu zboží, osob, služeb a kapitálu mezi členskými státy", ale i „politiku v sociální oblasti". Článek 2 ES totiž stanoví, že posláním Společenství je zejména „podporovat harmonický, vyvážený a udržitelný rozvoj hospodářských činností" a „vysokou úroveň zaměstnanosti a sociální ochrany".

79 Vzhledem k tomu, že Společenství má tedy nejen hospodářský účel, ale rovněž účel sociální, musí být práva vyplývající z ustanovení Smlouvy o ES, která se vztahují k volnému pohybu zboží, osob, služeb a kapitálu, v rovnováze s cíli sledovanými sociální politikou, mezi něž patří, jak vyplývá z článku 136 prvního pododstavce ES, zejména zlepšování životních a pracovních podmínek tak, aby bylo možno tyto podmínky vyrovnat a přitom udržet jejich zvýšenou úroveň, přiměřenou sociální ochranu a sociální dialog.

80 V projednávané věci bude na předkládajícím soudu, aby ověřil, zda cílem sledovaným FSU a ITF, za použití jimi vedené kolektivní akce, byla ochrana pracovníků.

81 Zaprvé, pokud jde o kolektivní akci vedenou FSU, tato akce, jejímž účelem byla ochrana pracovních míst a pracovních podmínek členů tohoto odborového svazu, kteří mohli být dotčeni změnou vlajky Roselly, sice může být *prima facie* důvodně považována za spadající pod cíl ochrany pracovníků, avšak tato kvalifikace by byla neudržitelná, kdyby bylo prokázáno, že předmětná pracovní místa nebo pracovní podmínky nebyly narušeny či vážně ohroženy.

82 Tak by tomu bylo zejména tehdy, kdyby vyšlo najevo, že příslib, který zmiňuje předkládající soud ve své desáté otázce, je z právního hlediska stejně závazný jako ustanovení kolektivní smlouvy, a mohl-li by tento příslib pracovníkům zaručit dodržování zákonných ustanovení a zachování ustanovení kolektivní smlouvy, kterou se řídí jejich pracovní poměr.

83 Vzhledem k tomu, že z předkládacího rozhodnutí jasně nevyplývá, jaký právní význam má být přiznán takovému příslibu, jaký je zmiňován v desáté otázce, je na předkládajícím soudu, aby určil, zda pracovní místa nebo pracovní podmínky členů uvedeného odborového svazu, kteří mohou být dotčeni změnou vlajky Roselly, jsou skutečně narušeny či vážně ohroženy.

84 V případě, že by výsledkem tohoto posouzení byl závěr předkládajícího soudu, že ve věci, která mu byla předložena k rozhodnutí, jsou pracovní místa a pracovní podmínky členů FSU, kteří mohou být dotčeni změnou vlajky Roselly, skutečně narušeny či vážně ohroženy, musel by tento soud ještě ověřit, zda kolektivní akce zahájená tímto odborovým svazem je způsobilá zaručit uskutečnění sledovaného cíle a nepřekračuje meze toho, co je k jeho dosažení nezbytné.

85 K tomu je třeba připomenout, že i když je nakonec na vnitrostátním soudu, který je jediný příslušný k posouzení skutkového stavu a výkladu vnitrostátního práva, aby určil, zda a do jaké míry je uvedená kolektivní akce slučitelná s těmito požadavky, Soudní dvůr, který má poskytnout vnitrostátnímu soudu užitečné odpovědi, má pravomoc poskytnout vodítka, která se opírají o spis ve věci v původním řízení, jakož i o písemná a ústní vyjádření, která mu byla předložena, která tomuto soudu umožní rozhodnout o konkrétním sporu, který mu byl předložen.

86 Pokud jde o vhodnost akcí vedených FSU k dosažení cílů sledovaných ve věci v původním řízení, je třeba připomenout, že je nesporné, že kolektivní akce stejně jako kolektivní vyjednávání a kolektivní smlouvy mohou být za konkrétních podmínek určité věci jedním z hlavních prostředků, kterými odbory chrání zájmy svých členů (Evropský soud pro lidská práva, rozsudek Syndicat national de la police belge v. Belgie ze dne 27. října 1975, řada A č. 19 a rozsudek Wilson, National Union of Journalists a další v. Spojené království ze dne 2. července 2002, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 2002-V, § 44).

87 Pokud jde o to, zda kolektivní akce, která je předmětem původního řízení, nepřekračuje meze toho, co je nezbytné k dosažení sledovaného cíle, je na předkládajícím soudu, aby zejména posoudil jednak to, zda FSU na základě vnitrostátní právní úpravy a smluvních ujednání použitelných na tuto akci nedisponovala jinými prostředky pro dosažení kýženého výsledku kolektivního vyjednávání zahájeného se společností Viking, které by byly pro svobodu usazování méně omezující, a jednak to, zda tento odborový svaz tyto prostředky vyčerpal před zahájením takovéto akce.

88 Zadruhé, pokud jde o kolektivní akce, jejichž cílem je zajistit uskutečňování politiky uplatňované ITF, je třeba zdůraznit, že pokud bude výsledkem této politiky to, že vlastníkům plavidel bude zabráněno v registraci jejich plavidel v jiném státě, než je

stát, jehož jsou skuteční vlastníci těchto plavidel státními příslušníky, nemohou být omezení svobody usazování plynoucí z takovýchto akcí objektivně odůvodněna. Nicméně je nutno konstatovat, že, jak se uvádí v předkládacím rozhodnutí, cílem uvedené politiky je rovněž ochrana a zlepšení pracovních podmínek námořníků.

89 Jak však vyplývá ze spisu předloženého Soudnímu dvoru, ITF má v rámci své politiky boje proti výhodným vlajkám povinnost, požádá-li ji o to některý z jejích členů, vyvolat solidární akci namířenou proti skutečnému vlastníku plavidla, které je zaregistrováno v jiném státě, než je stát, jehož je tento vlastník státním příslušníkem, nezávisle na tom, zda výkon jeho práva svobodného usazování může mít nepříznivé dopady na zaměstnanost či pracovní podmínky zaměstnanců. Jak Viking tvrdila na jednání, aniž by jí v tomto bodě ITF odporovala, politika spočívající v tom, že právo na kolektivní vyjednávání je vyhrazeno odborům státu, jehož je skutečný vlastník plavidla státním příslušníkem, se tedy uplatní rovněž tehdy, je-li plavidlo zaregistrováno ve státě, který pracovníkům zaručuje vyšší sociální ochranu, než jaké by se jim dostalo v prvně uvedeném státě.

90 S ohledem na tyto úvahy je na třetí až desátou otázku třeba odpovědět, že článek 43 ES musí být vykládán tak, že takové kolektivní akce, jaké jsou předmětem původního řízení, jejichž cílem je přimět podnik, jehož sídlo se nachází v určitém členském státě, aby uzavřel kolektivní smlouvu s odborovým svazem z tohoto státu a uplatňoval ustanovení této smlouvy na zaměstnance dceřiné společnosti uvedeného podniku usazené v jiném členském státě, jsou omezeními ve smyslu uvedeného článku. Tato omezení v zásadě mohou být odůvodněna ochranou takového naléhavého důvodu obecného zájmu, jakým je ochrana pracovníků, za podmínky, že bude prokázáno, že jsou způsobilá zaručit uskutečnění sledovaného legitimního cíle a nepřekračují meze toho, co je dosažení tohoto cíle nezbytné.

K nákladům řízení

91 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

1) **Článek 43 ES musí být vykládán tak, že kolektivní akce vedená odborovými svazy či sdružením odborových svazů proti podniku s cílem přimět jej k uzavření kolektivní smlouvy, jejíž obsah může podnik odradit od využití svobody usazování, v zásadě nestojí mimo rozsah působnosti tohoto článku.**

2) **Článek 43 ES může přiznávat soukromému podniku práva, kterých se lze dovolávat vůči odborovému svazu nebo sdružení odborových svazů.**

3) **Článek 43 ES musí být vykládán tak, že takové kolektivní akce, jaké jsou předmětem původního řízení, jejichž cílem je přimět podnik, jehož sídlo se nachází v určitém členském státě, aby uzavřel kolektivní smlouvu**

s odborovým svazem z tohoto členského státu a uplatňoval ustanovení této smlouvy na zaměstnance dceřiné společnosti uvedeného podniku usazené v jiném členském státě, jsou omezeními ve smyslu uvedeného článku.

Tato omezení v zásadě mohou být odůvodněna ochranou takového naléhavého důvodu obecného zájmu, jakým je ochrana pracovníků, za podmínky, že bude prokázáno, že jsou způsobilá zaručit uskutečnění sledovaného legitimního cíle a nepřekračují meze toho, co je dosažení tohoto cíle nezbytné.

Podpisy.